

Nr 42.

Ankom till riksdagens kansli den 25 april 1939 kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående delaktighet i statens pensionsanstalt för viss personal hos vägdistrikten.

I en den 10 mars 1939 dagtecknad proposition, nr 219, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med av föredragande departementschefen i propositionen förordade grunder, utfärda bestämmelser i fråga om delaktighet i statens pensionsanstalt för viss personal hos vägdistrikten.

I samband med Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag har utskottet till behandling förehaft motionen II: 416 av herr *Lindmark*, i vilken motion hemställles, »att riksdagen måtte vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 219 uttala, att pensionsåldern för vägdistriktets tekniska personal skall vara uppnådda 63 år och räkna minst 30 tjänstår».

Beträffande motiveringen för de sålunda framställda förslagen får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till oformulerade proposition och motion.

Genom brev till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen den 16 april 1937 har Kungl. Maj:t *dels* medgivit, att i kostnadsunderlaget för beräkning av statsbidrag till vägdistrikten för vägunderhåll må inräknas vägdistrikts kostnad för pensionering av vägmästare eller annan dylik befattningshavare för tillsyn å eller ledning av väghållningen under villkor, att fråga om pensionering av nämnda befattningshavare i varje särskilt fall underställes väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som äger bestämma det belopp, varmed pensioneringskostnaden må inräknas i sagda kostnadsunderlag, *dels ock* anbefallt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att utfärda allmänna normer att tillämpas vid dylik pensionering. I anslutning härtill har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen genom beslut den 14 maj 1937 till efterrättelse för vägstyrelserna fastställt dylika allmänna normer för ifrågavarande pensionering.

Enligt förordningen den 30 juni 1936 (nr 451) angående statsbidrag till den allmänna väghållningen i riket erhålla vägdistrikten i mån av tillgång å därtill anslagna medel (automobilskattemedel) årligen statsbidrag med regelmässigt 85 procent av distriktens verkliga kostnader för vägunderhåll. Väg-

distrikt, som begagnar sig av nämnda medgivande, har sålunda i allmänhet att av kostnaden för av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen godkänd tjänstepensionering med andra medel än statsbidrag bestrida allenast 15 procent av den del av denna kostnad, som ej täckes av vederbörande befattningshavares avgifter.

I skrivelse till Kungl. Maj:t av den 30 september 1937 har *Västerbottens läns vägstyrelseförening*, vilken utgör en sammanslutning av länets samtliga fjorton vägstyrelser, gjort framställning i syfte att pensionsrätt i statens pensionsanstalt måtte beredas vägdistriktens tekniska personal. Till stöd för denna framställning har vägstyrelseföreningen anfört följande:

Sedan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen enligt av Kungl. Maj:t lämnat uppdrag utfärdat allmänna normer för pensionering av vägdistriktens tekniska personal, har föreningen genom sin styrelse verkställt viss utredning i syfte att åstadkomma enhetlighet inom länet vid ordnandet av pensioneringen för ifrågavarande personal. Sålunda har dels införskaffats vissa uppgifter och offerter från en del enskilda försäkringsbolag, som förmedla pensionsförsäkringar, och dels inhämtats vissa upplysningar beträffande pensioneringen hos statens pensionsanstalt av vissa tjänstemannagrupper. Denna utredning har givit vid handen, att de årsavgifter, som enskilda försäkringsbolag betinga sig för ifrågavarande personals pensionering, äro jämförelsevis höga och flerdubbelt högre än för motsvarande pensionering hos statens pensionsanstalt. För vägdistriktet och de olika befattningshavarna skulle därför pensionering hos denna anstalt medföra avsevärda besparingar. Enligt vad vägstyrelseföreningen har sig bekant äro vissa befattningshavare hos kommuner och landsting samt hos en del allmänna icke statliga inrättningar tillerkända pensionsrätt i pensionsanstalten, såsom folk- och småskollärare, barnmorskor, sjuksköterskor, kommunalt anställda veterinärer samt befattningshavare hos hushållningssällskap och polisväsendet m. fl. Då dylika befattningshavare beretts pensionsrätt i statens pensionsanstalt, har vägstyrelseföreningen den uppfattningen, att det vore minst lika berättigat, att vägdistriktens tekniska personal kunde pensioneras hos samma anstalt, så mycket mer som ej mindre än 85 procent av vägdistriktens kostnader för personalens egen pensionering skola enligt nu gällande bestämmelser bestridas av statsmedel.

Statens pensionsanstalt har i avgivet utlåtande anfört bl. a. följande:

Det ligger i sakens natur, att en pensionering genom statens pensionsanstalt icke, bortsett från förvaltningskostnaderna, kan ordnas nämnvärt billigare än motsvarande pensionering genom enskilt försäkringsbolag. Då försäkring hos sådant företag i allmänhet torde lämnas till självkostnadspris jämte mindre betydande säkerhets- och förvaltningskostnadstillägg, kan pensioneringens överflyttande på pensionsanstalten icke gärna medföra mera avsevärda besparingar för vare sig vägdistriktet eller deras befattningshavare under annan förutsättning, än att statsbidrag i en eller annan form lämnas till sagda befattningshavares pensionering i större utsträckning än vad som nu är fallet. På grund härav och med hänsyn till att gällande pensionsordning för vägdistriktens tekniska personal fastställts så nyligen som år 1937 synes lämpligheten av att nu bereda denna personal pensionsrätt i statens pensionsanstalt kunna starkt ifrågasättas. Pensionsanstalten vill emellertid icke motsätta sig införandet av sådan pensionsrätt, dock under förutsättning, att däri ej inbegripes annan personal än sådan, som avses i 62 § b) lagen den 7 juni 1934 (nr 242) om vägdistrikt (vägmästare eller annan dylik befatt-

ningshavare för tillsyn å eller ledning av väghållningen), samt att pensionsvillkoren avpassas efter bestämmelserna i anstaltens reglemente.

Beräffande de närmare bestämmelser i pensionshänseende, som borde gälla för den ifrågavarande personalen i händelse av bifall till den föreliggande framställningen, har pensionsanstalten därefter anfört i huvudsak följande:

Vägdistriktens befattningshavare torde lämpligen böra inordnas under kap. VII och i huvudsak underkastas de pensionsvillkor, vilka gälla för övriga till sagda kapitel hänfödda befattningshavare (befattningshavare hos hushållningsällskap, skogsvårdsstyrelser m. fl.).

Pensionsrätten skulle i anslutning härtill avse ej endast tjänstepensionering utan jämväl familjepensionering. Pensionsåldern skulle utgöra 65 år med möjlighet för pensionsanstalten att på vägdistriktets framställning bestämma pensionsåldern till 62 år, där tjänstgöringens art prövas vara sådan, att den gör dylik nedsättning av pensionsåldern synnerligen önskvärd. För hel pension skulle erfordras 33 tjänstår. I fråga om tjänstårsberäkning skulle bestämmelserna i §§ 21 och 22 bliva tillämpliga. Genast börjande tjänstepension skulle komma att beräknas försäkringstekniskt i fall, som avses i § 24 mom. 2.

Befattningshavarnas årliga pensionsavgifter synas skäligen böra bestämmas till samma belopp, som gälla för de nu till kap. VII hänfödda befattningshavarna, eller för tjänstepensionering till $3\frac{1}{3}$ procent av tjänstepensionsunderlaget samt för familjepensionering till 18 procent av familjepensionsunderlaget.

Vad åter angår huvudmannens (vägdistriktets) årliga avgift synes densamma lämpligen böra avpassas så, att det enligt Kungl. Maj:ts brev den 16 april 1937 medgivna bidraget till pensioneringskostnaderna av automobilskattemedel förblir ungefär oförändrat. En minskning av nämnda bidrag skulle nämligen föranleda motsvarande ökning av pensionsanstaltens fondbrist och bör därför enligt anstaltens mening undvikas. Och en ökning av samma bidrag läser icke böra ifrågasättas i detta sammanhang.

Den vid tillämpning av nu föreslagna pensionsvillkor totalt erforderliga tjänstepensionsavgiften kan antagas utgöra omkring 15 procent av hel pension. Förutsätter man, att samma avgift kräves även vid nu förekommande pensionsförsäkring i enskilt försäkringsföretag och att vägdistriktets andel i densamma utgör omkring $\frac{2}{3}$, bör för bibehållande av pensioneringsbidraget av automobilskattemedel vid ungefär oförändrat belopp, vägdistriktets årliga avgift till statens pensionsanstalt, om hänsyn tages till dyrtidstillägg å därifrån utgående pension, bestämmas till omkring $11\frac{2}{3}$ procent av tjänstepensionsunderlaget. Vägdistrikt skulle då hava att med andra medel än nämnda pensioneringsbidrag bestrida $0.15 \times 11\frac{2}{3} = 1\frac{3}{4}$ procent av tjänstepensionsunderlaget.

De sålunda föreslagna avgifterna kunna antagas förslå till täckande av kostnaderna för pensionering enligt bestämmelserna i reglementet för statens pensionsanstalt. Vid sådant förhållande skulle pensioneringens överflyttande till pensionsanstalten icke i och för sig föranleda någon fondbrist. Dyrtidstilläggen å tjänste- och familjepensionerna skulle dock komma att föranleda en ökning av de statliga kostnaderna för pensioneringen. Vid nuvarande indextal och en räntefot av 3 procent motsvarar denna kostnadsökning enligt pensionsanstaltens beräkning ett kapitalvärde av omkring 1,650,000 kronor. Härvid har antagits, att tjänstepensionsunderlaget kommer att bliva i genomsnitt 3,000 kronor, att antalet av överflyttningen be-

rörda befattningar utgör 430 samt att pensionsrätt i pensionsanstalten beredes innehavare av samtliga dessa befattningar.

Statskontoret har avgivit utlåtande i ärendet, därvid ämbetsverket anfört:

I anslutning till vad statens pensionsanstalt framhållit, vill statskontoret erinra, att staten regelmässigt bestrider omkring en tredjedel av kostnaderna för pensioneringen av de icke-statliga befattningshavare, som erhållit pensionsrätt i anstalten. Därjämte bekostas dyrtidstillägg å pensionerna helt av statsmedel. Ett medgivande av pensionsrätt i anstalten för vägdistriktens tekniska personal enligt dessa grunder skulle alltså innebära en ganska betydande utökning av statsbidraget till vägdistriktet. Framhållas må i detta sammanhang, att denna utökning av statsbidraget skulle komma att belasta riksstatsens elfte huvudtitel och sålunda icke utgå av bilskattemedel såsom övriga statsbidrag till vägdistriktet.

Då frågan om storleken av statens bidrag till vägdistriktet torde böra behandlas i ett sammanhang och i sin helhet utgå av bilskattemedel, kan statskontoret icke tillstyrka en anordning, varigenom på annat sätt statsbidrag skulle komma att utgå till vägdistriktet i samband med pensionering av här avsedda personalgrupper. Därest det av praktiska skäl skulle befinnas lämpligt att ordna ifrågasvarande pensionering genom statens pensionsanstalt, torde det fördenskull enligt statskontorets mening böra sörjas för att statens pensionsanstalt av vägdistriktet erhåller ersättning för samtliga kostnader, som pensioneringen drager utöver befattningshavarnas egna avgifter, varvid förutsättes, att vägdistriktet för dessa utgifter komma i åtnjutande av sedvanligt statsbidrag av automobilskattemedel.

En omläggning i nu antydd riktning synes emellertid vara av sådan principiell innebörd, att densamma bör genomföras först i samband med revision av reglementet för statens pensionsanstalt.

Föredragande *departementschefen* har anfört i huvudsak följande:

Det av statens pensionsanstalt framlagda förslaget i fråga om det närmare anordnandet av en pensionering för den tekniska personalen hos vägdistriktet synes innebära en godtagbar fördelning av kostnaderna för pensioneringen. Jag vill härvid med anledning av vad statsutskottet i sitt utlåtande anfört framhålla, att de föreslagna avgifterna — i motsats till vad i allmänhet gäller — kunna antagas komma att förslå till täckande av kostnaderna för pensionering enligt bestämmelserna i anstaltens reglemente och att statens kostnader för pensioneringen — bortsett från det sedvanliga för närvarande utgående bidraget till vägdistriktens kostnader, vilket jag förutsätter skola avse jämväl vägdistriktens kostnader för nu ifrågasatt pensionering — komma att inskränka sig väsentligen till belopp, motsvarande utgift för dyrtidstillägg.

Det synes böra ankomma på Kungl. Maj:t att, sedan riksdagen meddelat beslut i ärendet, vidtaga erforderliga ändringar i reglementet för statens pensionsanstalt. Ändringarna synas böra träda i kraft den 1 juli 1939.

Till stöd för det i *motionen II: 416* framställda yrkandet har anförts, att enligt de av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen utfärdade normerna för pensionering av vägdistriktens tekniska personal befattningshavare vore skyldig avgå från tjänsten efter uppnådda 63 levnadsår samt att det för erhållande av hel pension erforderliga antalet tjänstår utgjorde 30. Med hänsyn till

att den personal, varom här vore fråga, i sitt arbete utsattes för stora ansträngningar, ansåge motionären, att nu gällande bestämmelser angående pensionsåldern och antal tjänstår för åtnjutande av hel pension borde bibehållas vid ett inordnande av personalen i statens pensionsanstalt.

I en den 18 april 1939 dagtecknad, till utskottet ställd skrivelse har *Sveriges arbetsledareförbund* framlagt vissa synpunkter i anledning av de förslag, som innefattas i förevarande proposition och motion.

I likhet med föredragande departementschefen anser utskottet lämpligt, att pensionsförhållandena för vägmästare och med dem jämställda anställningshavare hos vägdistriktet regleras genom personalens inordnande i statens pensionsanstalt. Utskottet vill särskilt framhålla, att förslaget icke förutsätter någon ökning av det statsbidrag till bestridande av vägdistrikts kostnad för pensionering av ifrågavarande personal, som enligt gällande bestämmelser må utgå av automobilskattemedel. Mot de villkor med avseende å pensionsrätten, som innefattas i det föreliggande förslaget, har utskottet icke funnit anledning till erinran. Utskottet avstyrker således det i motionen II: 416 väckta förslaget beträffande pensionsålder och antalet för hel pension erforderliga tjänstår för ifrågavarande personal. Tillräckliga skäl till avvikelse från Kungl. Maj:ts förslag härutinnan, vilket helt ansluter sig till bestämmelserna under kap. VII av anstaltens reglemente, synas icke föreligga.

Utskottet.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må, med avslag å motionen II: 416, bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Stockholm den 25 april 1939.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Ehrnberg, Berling, Nilsson* i Mölndal, *Sundvik, Swartling, Leander, Bodin* i Visby och *Albertsson**;

från andra kammaren: herrar *Holmgren, Lovén, Paulsen, Andersson* i Falkenberg, *K. A. Westman, Gustavson* i Västerås, *Osberg* och *Andersson* i Lindome.*

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.